

Den kronglete veien til et tilbud i en landsby

**Tekst: Ragnhild Castberg,
leder av pårørendeforeningen
ved Vidaråsen landsby**

Vi har erfart at mange ønsker et tilbud i en landsby, men på grunn av de kommunalt ansattes forskjellige holdninger til, og kunnskap om, et slikt tilbud er det mange som ikke får en slik mulighet.

Ragnhild Castberg.

Som leder av pårørendeforeningen ved Vidaråsen er det viktig å formidle noen erfaringer fra oss som har den givende, men også krevende oppgaven, å ivareta våre nærmeste som karakteriseres som psykisk utviklingshemmet. De blir ofte oppfattet som en ensartet gruppe med identiske behov, noe HVPU-reformen

kan vitne om. Det som imidlertid kjennetegner dem er antakelig at de har større ulikheter seg i mellom enn mange andre grupper med spesifikke felles kjennetegn og behandlingsforløp.

Sterkt forenklet er det å være psykisk utviklingshemmet å være født med evner og muligheter som kan være vanskelige å oppdage, fordi vi ikke kjenner oss igjen i «den enkeltes landskap». Det eneste som kan bøte på vår manglende gjenkjennelse er kunnskap, evne til omsorg og engasjement for å finne frem i ukjent terreng sammen med våre kjære.

Kommunenes omsorg for psykisk utviklingshemmete preges av store forskjeller i hvordan de legger til rette for den enkeltes behov for et individuelt tilrettelagt tilbud. Planlegging og gjennomføring av tilbud stiller høye krav til kunnskap hos både pårørende og kommunalt ansatte om det sjeldent rike mangfoldet hos våre nærmeste. En slik kunnskap innebærer

St. Hansfest Jøssåsen.

Påskesøndag frokost Jøssåsen.

ikke minst å erkjenne vår begrensede innsikt i hvor store variasjoner det er mellom den enkeltes ferdigheter og muligheter. At psykisk utviklingshemmete ofte defineres som en enhetlig gruppe ved tilrettelegging av tilbud, kan bli fatalt for den enkelte. Dette er en av mange utfordringer som pårørende og kommunene står overfor når det skal gis et faglig forsvarlig tilbud den enkelte.

På den annen side finnes det likevel noen fellestrekk, blant annet at de ikke selv kan «kjempe» for å få dekket sine ønsker og behov. De er avhengige av pårørendes evne og mulighet til å målbære deres ønsker og behov overfor den enkelte kommune. Det fører igjen til en særlig sårbarhet for mangelfull kunnskap både hos pårørende og kommunene. Ikke sjelden fører dette til isolasjon og omsorgssvikt.

Som pårørendeforening ser vi store forskjeller i kommunenes syn på hva som

skal til for å ta vare på de som står oss nær. Kommunenes praksis viser en sterkere vektlegging av det kommunale selvstyre enn vektlegging av omsorg for spesielt sårbare enkeltindivider. Mange av oss har lagt ned mye arbeid for å lete etter rettsregler som skal beskytte og gi våre nærmeste et faglig forsvarlig tilbud. Vi har saumfart regjeringens utredninger og planer og ser at de har gode intensjoner, men finner ikke rettsregler som sikrer etterlevelse av intensjonene. For mange av oss har det vært en lang vei å gå for å forstå at jakten på våre kjæres rettigheter og kommunens plikter er forgjeves. Det er den enkelte kommunes egen forståelse av regelverket som er avgjørende for hvilket tilbud kommunen mener det er faglig forsvarlig å tilby den enkelte, og om landsbyenes tilbud blir vurdert som aktuelt. Å lytte til hva den enkelte utviklingshemmedes selv ønsker kan gå kommunale ører hus forbi. Slik

regelverket er utformet oppfattes det fra mange pårørendes ståsted at det er kommunene og ikke enkeltindividet som gis rettigheter, og våre erfaringer viser at dette fører til en urimelig forskjellsbehandling i dagens kommune Norge.

En rekke kommuners mangel på fagkunnskap, kombinert med en tilnærmet fraværende rettssikkerhet for dem det gjelder, bidrar til uverdige forhold for våre kjære. Derfor er det et kjent fenomen at «ressurssterke» foreldre flytter til kommuner som har god kunnskap og tilsvarende tilrettelegging for de ulike behovene som psykisk utviklingshemmete har. Forskjellsbehandlingen kan illustreres ved forespørsler fra pårørende til kommunene. De som ønsker at landsbytilbudet skal vurderes, som et alternativ til kommunens eget tilbud, blir møtt med svært forskjellige synspunkter. Noen blir møtt med at: *«I vår kommune benytter vi ikke private*

tjenestetilbydere». Andre kommuner setter pris på å bli gjort oppmerksom på at landsbytilbudet eksisterer og uttaler at dette tilbudet har kvaliteter som kommunen selv ikke har forutsetninger for å gi. Noen kommuner kjenner tilbudet godt, har gode erfaringer, og anbefaler dette for de av sine brukere som har behov for fellesskapet og det helhetlige tilbudet som landsbyene tilbyr. Vi forstår at kommunene ikke kan tilby en tilsvarende integrering av bofellesskap, arbeid, kultur og fritid som det landsbyene kan. Men det bør være en rettighet for den enkelte (pårørende/verge) å kunne søke om et tilbud i en landsby, og en plikt for kommunen å vurdere landsbytilbudet på et forsvarlig faglig grunnlag.

Det er ikke vondt vilje som forårsaker at kommuner avslår den enkeltes eller de pårørendes søknad om å forsøke å bo i en landsby, det er mangel på kunnskap og

Musikkterapi på Jøssåsen.

Driftsbygning på Vidaråsen.

manglende rettsikkerhet for dem det gjelder. Noen av de som bor i landsbyene har måttet kjempe lenge for å komme dit. Dessverre er det mange pårørende som ikke har krefter til å fullføre den kronglete og årelange vandringen mellom ulike kommunale og statlige enheter for å gi sine nærmeste et godt tilrettelagt tilbud.

Avslutningsvis er det viktig å få sagt at

landsbyene er til stor glede for oss som pårørende, her blir vi sett på som en verdifull ressurs. Vidaråsen pårørende-forening gir honnør til de kommunene som hjelper til langs veien til landsbyene. Vi håper mange kommuner vil gjøre seg kjent med tilbudet, og at de besøker en landsby for å få et bedre grunnlag for sin faglige vurdering. ●●●

10 kjappe om *biologisk-dynamisk jordbruk*

1. Det biologisk-dynamiske jordbruket er et kretsløpsjordbruk basert på lokale og fornybare ressurser. I driften inngår husdyrhold, overveiende drøvtyggere, og gården søker å være selvforsynt både med grovfôr, kraftfôr og gjødsel. Gårdens individualitet utvikles ut fra stedets naturgitte forhold som topografi, jordsmonn og klima. Plantesorter, dyreraser og vekstskifte tilpasses stedets økosystem og egenart.
2. Prinsippene stammer fra «Landbrukskurset» som Rudolf Steiner holdt i 1924, da det moderne landbruket med bruk av kunstgjødsel og sprøytemidler var i sin spede begynnelse. Steiner advarte mot følgene av at jordbruket trekkes ut av naturens sammenheng. I det biodynamiske landbruket tilstreber gårdbrukeren å forstå naturens livsrytmer og prosesser for å forbedre og styrke jordkvaliteten.

3. Særegent for den biodynamiske bonden er at han tar hensyn til månefaser og planetenes posisjoner i forbindelse med såing og høsting. Dessuten benyttes sprøyte- og kompostpreparater for å styrke livskraftene i kompost, jord og planter. Preparatene fremstilles med utgangspunkt i mineraler (silisium), gjødsel (kugjødsel), kjente helseplanter (ryllik, kamille, brennesle, eikebark, løvetann, vendelrot) og organer fra husdyr (horn, blære, tarm).
4. Biologisk-dynamisk er en egen landbruksmetode, og inngår under fellesbetegnelsen økologisk landbruk. Metoden er et resultat av over 80 år med forskning, eksperimentering og praktiske erfaringer. Flere vitenskapelige forsøk viser at metoden styrker og opprettholder matjordens fruktbarhet, bygger opp matjordens humusinnhold og styrker dens evne til å binde CO₂, samt bidrar til plantenes sunnhet.¹ Det biodynamiske jordbruket sørger for en forbedring av jordstrukturen, noe som gir et robust landbruk. Internasjonalt har dette i senere tid vakt oppmerksomhet især blant vinbønder som i økende grad adopterer biodynamiske dyrkingsmetoder, bl.a. Domaine de la Romanée-Conti i Burgund som regnes for å være verdens beste vinprodusent, uansett land eller region.
5. Metoden har vært praktisert i Norge fra 1931 da Nordre Sletner gård la om til biologisk-dynamisk. Det er 25 biodynamisk godkjente gårder, men langt flere benytter prinsippene. Biodynamisk dyrking drives i ca. 50 land. Biodynamiske bønder har vært sentrale innen forskning og har vært pionerer i utviklingen av økologisk jordbruk. De samarbeider aktivt med det økologiske miljøet som teller rundt 2800 gårder i Norge.
6. Gården ses på som en levende organisme som kan gi plass til mange mennesker og utvikle ulike samarbeidsformer; både mellom gårder og forbrukere. Mange gårder søker å være en pedagogisk arena for barn og unge voksne. Den er et viktig alternativ til de «tause gårdene» der monokulturen råder.
7. Den biodynamiske ideen omfatter også nødvendigheten av et assosiativt samarbeid mellom produsenter, omsetningsledd og forbrukere. Dette kan foregå gjennom avtaler om hva som produseres, hvordan dette skjer, til hvilken pris, distribusjon og omsetning. Samarbeidet kan skje gjennom andelslandbruk, verdisamvirke eller kooperativ. I Norge var Helios et suksessrikt distribusjonsforetak for biodynamiske produkter fra 1969 til 2008.
8. Den biodynamiske produksjonen har Demeter som sitt eget godkjenningsmerke, og stiller strengere krav enn vanlig økologisk drift. Bl.a er det ikke tillatt å importere gjødsel fra konvensjonelt dyrehold. Demeter-sertifisering kan først skje etter minst tre års drift etter biodynamiske prinsipper. Merket kommer i tillegg til det økologiske Ø-merket. Demeter har egne regler for produktbehandling, f.eks skal melkeprodukt ikke homogeniseres og juice kan ikke lages av konsentrat. Korn skal helst males på steinkvern og ikke på hammerkvern. All bruk av kjemiske hjelpemidler må unngås.
9. Salg av Demeter-produkt skjer i butikkene blant annet under merkevaren Helios. Mange biodynamiske gårder har direktesalg, flere leverer matkasser til skoler, barnehager, enkeltforbrukere og andelshavere. Noen gårder selger produktene på Bondens marked og gjennom lokale distributører. Oversikt over gårdene finnes på www.biodynamisk.no.
10. Biologisk-dynamisk Forening er en interesseorganisasjon og sammenslutning av gårdbrukere og andre som vil støtte opp om utviklingen av dette jordbruket. I det inngår også en interesse for ethvert menneskes utvikling og behov, både ernæringsmessig, sosialt og åndelig.

1) De mest kjente forsøkene er det 21-årig såkalte DOK-forsøket utført ved FiBL (Forschungsinstitut für biologische Landwirtschaft i Sveits), K-forsøkene ved Nordisk forskningsring i Järna fra 1958 til 1979, UJ-forsøkene i Uppsala, og IBDF-forsøket i Tyskland.